

Kirkegårdene i Roskilde

Kirkegårdsinspektør, cand. hort. Hans Rønø

Fra gammel tid er Roskilde vænnet til at have mange kirkegårde. I middelalderen havde byen 12 sognekirker og 5 klosterkirker, alle med tilhørende kirkegårde. Reformationen tyndede svært i dem, men af middelalderlige kirkegårde eksisterer der dog endnu fire, stadig kaldt med de gamle navne: Vor Frue, Gråbrødre, Sct. Ib og Sct. Jørgen.

Roskilde er delt i to kirkesogne, irrationelt nok med hver sin kirkegårdsforvaltning, og af ovennævnte fire kirkegårde ligger de to førstnævnte i domsognet, de to sidstnævnte i Sct. Jørgensbjerg sogn, — men ingen af stederne har de i længden kunnet dække behovet.

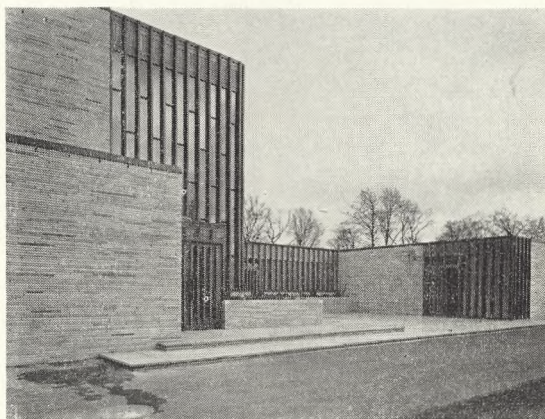
I domsognet anlagdes i 1885 efter tegning af kommunegartner *Ove Høegh-Hansen* og med kapel af *J. Herholdt* en „Assistens Kirkegård“ (senere kaldet „Ny Kirkegård“, nu „Østre Kirkegård“) øst for byen langs nordsiden af jernbanelinjen til København. Den var på 2 ha, men blev 1908 udvidet til det dobbelte areal og i 1932 yderligere med 5 ha efter plan af havearkitekt *Emil Böttiger* (V.K. 9. årg. 1932/33 s. 49—51). I 1960 blev Herholdts træ-kapel nedrevet og et moderne kapelkrematorium opført af *Henning Larsen* (V.K. 20. bind 1959/62 s. 85—88) efter afholdt offentlig konkurrence. Kirkegården rummer en afdeling for den katolske menighed og er særlig kendt for sin magnolea-allé. I udformning har den karakter af central-kirkegård, opdelt i mange gravgårde ved høje hække. I 1961 er en urnelund og en aske-fællesgravgård anlagt.

Af domsognets to middelalderlige kirkegårde er Gråbrødre en typisk bykirkegård og Vor Frue en lige så typisk landsbykirkegård trods sin beliggenhed midt i byen. Begge kirkegårde er under nedlæggning. Nyfæste kan ikke finde sted, og begravelser i allerede fæstede gravsteder skal ophøre i 1980.

Gråbrødre Kirkegård, der er 2.3 ha stor, domineres af en prægtig gammel lindeallé og en samling fornemme stor-træer,

8. Magnolea-allé, Østre.

9. Kapelkrematorium.

10. Lindeallé, Gråbrødre

Foto 9—10:
Henrik Clausen.

11. Vor Frue kirke
og kirkegård.

Foto:
Henrik Clausen.

der er „rester“ af busketter, der hidrører dels fra en regulering efter 1805 ved slotsgartner *C. A. Wolff*, dels fra en udvidelse i 1856 ved kunstgartner *Fr. Wendt*. Kirkegården er sidste gang udvidet i 1872. (Havekunst 1959 s. 64—65).

Vor Frue Kirkegård i Grønnegade er kun på 0.5 ha. Den ligger ved sin kirke, der ved reformationen blev tildelt et landdistrikt, der efter kirken fik navnet Vor Frue sogn. I 1951 blev kirken og kirkegården overtaget af domsognet.

Også Sct. Jørgensbjerg sogn har måttet udvide sit middelalderlige kirkegårdsareal med en ny *Sct. Jørgensbjerg Kirkegård*, der blev anlagt i 1907 i Sct. Hansgade. Den blev i 1929 udvidet efter tegning af havearkitekt *Johannes Tholle*, og samtidig blev et nyt kapel opført af *Hans Schmidt* til afløsning af et tidligere af *Hans J. Holm*. (V.K. 7. årgang 1930/31 s. 30—32 og 70—72).

Den oprindelige Sct. Jørgensbjerg Kirkegård omkring kirken er nedlagt. For et par år siden blev det gamle kirkegårdsareal med sine interessante gravsten smukt reguleret af *Johannes Tholle*.

Samme havearkitekt har også bistået Sct. Jørgensbjerg menighedsråd med igen at „sætte liv i“ den middelalderlige *Sct. Ibs Kirkegård* ved Frederiksborgvej. Den var i realiteten nedlagt og henlå som et fredfyldt grønt område omkring sin smukt restaurerede middelalderlige kirke-ruin, da menighedsrådet vedtog at tage den i brug som urnekirkegård og i den anledning bad *Johannes Tholle* projekttere en urnehave i den nordlige del af kirkegården. Men så skete der det ulykkelige, at kirkeministeriet kun ville give sin tilladelse til nedsættelse af urner på vilkår, at kirkegården også åbnedes for kistebegravelser, og dette skete så — til glæde for monumentindustrien og for dem, der har fæstet gravsted, men næppe for andre. Det synes at være den kirkegårds skæbne, at den aldrig må få fred. Efter at være nedlagt omkring 1800 var den soldaterlejr for spaniolerne i 1808 og derefter agerjord for en købmand, der ved auktion i 1815 købte både kirke og kirkegård for at bruge kirken som pak-

12. Kapel på
Gråbrødre,
i forgrunden
komponisten
C. E. F. Weyses
grav.

13. Sct. Ibs kirke
og kirkegård.

Foto:
Roskilde
Turistbureau.

hus og derfor rev tårn og våbenhus ned. I 1884 blev kirkegårdsarealet generhvervet og igen taget i brug til begravelser, atter nedlagt og nu igen taget i brug.

Lederen af Sct. Jørgensbjergs kirkegårde er graver *Villy Jensen*, der er aflønnet med fast honorar for sin tjeneste ved kirke og kirkegårde. Roskilde domsogns kirkegårdsinspektør er havebrugskandidat *Hans Rønø*, der er tjenestemand.

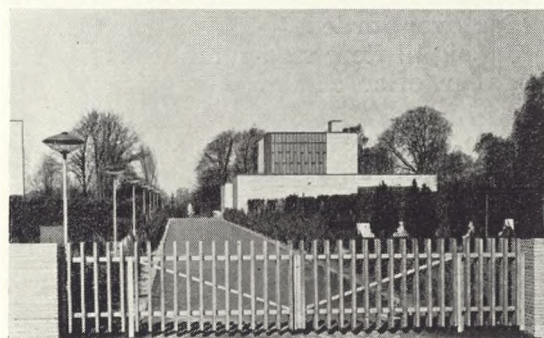
Foruden de seks nævnte kirkegårde findes yderligere indenfor Roskilde kommunes grænser Sct. Hans Hospitals kirkegård, der ejes af Københavns kommune og administreres af hospitalets overgartner.

Roskildes samlede kirkegårdsareal andrager ca. 14.2 ha, og med et indbyggertal på o. 33.000 er der godt 4 m² til disposition pr. borger. Fraregnes de to kirkegårde, der er under nedlægning, bliver det kun til c. 3.7 m², men det skulle alligevel være rigeligt langt ud i fremtiden, ligbrændingens stærke vækst taget i betragtning. Fra kapel-krematoriets indvielse straks i april 1961 og året ud er 201 indenbys boende afgået ved døden, og af disse er de 90 ligbrændt. Det giver en kremationsprocent på ca. 45, og da det antal aske, der nedsættes under græs i fællesgrave, er stærkt stigende sammenholdt med antal fæster af selvstændige urnegravsteder, vil behovet for kirkegårdsareal yderligere falde stærkt i fremtiden.

14. Urnehave. Sct. Jørgensbjerg kirkegård.

Foto: J. Th.

15. Indgang til Østre.

Foto: Henrik Clausen.

En lille blomster-avhopper

Der er altid noget tillokkende og tiltalende ved at se en plante opføre sig anderledes end de fleste af slagsen og derved udvise en selvstændighed overfor den mere veldisciplinerede masse. Lad være at frøforædlere og planteskolefolk ikke kan lide det, fordi sådanne planter træder udenfor både nummer og geled og fordi de manifesterer en art trods imod arvelighedsbegreber og plantetiltrækkernes beregninger. Men den bøg i hækken, der kommer med bladene før de andre, eller den lind i alleen, der har større blade end de øvrige, — ja og så den kongelys, som planter sig selv demonstrativt i en fuge i en havetrappe, —

16. *Corydalis lutea* i mursprække. Jorløse, Sjælland.

Foto: J. Th.